

Малишко В. М.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри господарського права та процесу

Юридичного інституту Національного авіаційного університету

Загарук С. М.

студентка V курсу

Юридичного інституту Національного авіаційного університету

ЗАХИСТ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

У статті досліджено введення спрощеного оподаткування для суб'єктів малого бізнесу як захист їх прав для подальшого розвитку, а також нормативне регулювання спрощеного оподаткування.

Ключові слова: спрощене оподаткування, захист малого бізнесу, єдиний податок, господарюючий суб'єкт.

В статье исследовано введение упрощенного налогообложения для субъектов малого бизнеса как защита их прав для дальнейшего развития, а также нормативное регулирование упрощенного налогообложения.

Ключевые слова: упрощенное налогообложение, защита малого бизнеса, единый налог, хозяйствующий субъект.

This article explores the introduction of simplified taxation for small businesses as the protection of their rights for further development and regulation sproueno taxation.

Key words: simplified taxation, protection of small business, single tax entity.

Одним із головних факторів формування середнього класу є розвиток малого підприємництва, що гарантує стабільність економіки та підвищення рівня життя громадян. У результаті відкриття власної справи та самозайнятості знижується рівень безробіття та водночас підвищується рівень доходів населення, що сприяє зростанню сукупного попиту та збільшенню обсягу виробництва.

В Україні частка малих і середніх підприємств у загальній їх кількості становить відповідно 94,3 відсотка та 5,5 відсотка, що в цілому відповідає рівню розвинутих країн світу. Так, у США, Японії, Великій Британії, Федеративній Республіці Німеччині, Італійській Республіці, Французькій Республіці серед підприємств близько 95 відсотків є малими і середніми.

Одним з основних завдань економіки України є стимулювання підприємницької діяльності через створення сприятливих умов її оподаткування. У зв'язку з цим, та з метою реалізації державної політики з питань розвитку та підтримки малого підприємництва, ефективного використання його можливостей у розвитку національної економіки було прийнято Указ Президента України від 3 липня 1998 р. «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» норми якого з часом знайшли своє відображення в Податковому кодексі України, яким запроваджено справляння єдиного податку суб'єктами малого підприємництва [1].

Таке регулювання єдиного податку ґрунтується на п. 4 р. XV Перехідних

положень Конституції України, згідно з яким Президент України протягом трьох років після набуття чинності Конституцією України мав право видавати укази з економічних питань, не врегульованих законами [2]. Якщо мова йде про спрощене оподаткування, то це було стимулювання розвитку малого підприємництва.

В Україні вже не один рік тривають дискусії щодо шляхів реформування спрощеної системи оподаткування малого підприємництва. Деякі науковці пропонують взагалі скасувати спрощену систему оподаткування, інші ж, навпаки, пропонують зберегти існуючий порядок спрощеного оподаткування та значно розширити перелік суб'єктів малого бізнесу, на яких поширюється дія спрощеної системи оподаткування. На нашу думку потрібно зберегти та значно вдосконалити спрощену систему оподаткування малого бізнесу.

На думку О. Ходоніної, справляння єдиного податку в Україні потребує не скасування, а вдосконалення [3, с. 54].

Одночасно, слід відзначити, що спрощена система оподаткування у вигляді сплати єдиного податку існує в багатьох країнах світу, зокрема в Австрії, Канаді, Нідерландах, Росії, Швейцарії тощо.

Наприклад, в Австрії всі види господарюючих суб'єктів незалежно від їх юридичного статусу обкладаються податком на підприємницьку діяльність, який складається з двох частин – податку на прибуток підприємства та податку на фонд заробітної плати [4, с. 62-62]. У Нідерландах з фізичних осіб справляється єдиний (комбінований) податок, до складу якого входять прибутковий податок і податок на соціальне страхування [4, с. 135-136]. В Японії на рівні місцевих податків справляється корпоративний муніципальний податок, до складу якого входять префектурний і міський або міський (як у ви-

падку з Токіо) і районний [5, с. 95]. А деякі провінції Канади (Нью Брансуїк, Нова Шотландія, Ньюфаундленд) об'єднали свої місцеві податки з продаж з федеральним податком на товари і послуги, що вказує на появу об'єднаного непрямого податку, який включається до роздрібних цін [4, с. 30].

Цікавим є досвід Швейцарії, в якій податок, що сплачується «у джерела» на рівні конфедерації за єдиною ставкою замінює прибутковий податок, а в деяких кантонах і податок на власність [6, с. 49]. Усі кантони справляють податки «у джерела» з доходів іноземних громадян, тимчасово працюючих у Швейцарії. Проте деякі кантони справляють податок за єдиною (фіксованою) ставкою з іноземців, що мешкають у Швейцарії. Ці іноземні громадяни не повинні займатись жодною підприємницькою діяльністю як на момент визначення податку, так і на протязі 10 попередніх років [7, с. 423-424]. У цьому випадку обчислення податку з використанням єдиної ставки може бути застосовано лише за зверненням платника. Якщо загальне оподаткування є більш вигідним для платника, він має право самостійного вибору – чи застосовувати йому єдину ставку оподаткування чи звичайну, що вказує на альтернативність та добровільність даного платежу.

У Росії з метою спрощення оподаткування доходів певного кола суб'єктів або відповідних видів діяльності запроваджено єдиний податок, який передбачає окремі спеціальні податкові режими. Кожен з них є пов'язаним з заміною сукупності основних податків, що сплачував платник до переходу на відповідний податковий режим, одним податком. Порядок справляння єдиного податку врегульовано такими главами Податкового кодексу Російської Федерації: гл. 26 (1) «Система оподаткування для сільськогосподарських

товаровиробників (єдиний сільськогосподарський податок)»; гл. 26 (2) «Спрощена система оподаткування»; гл. 26 (3) «Система оподаткування у вигляді єдиного податку на отриманий доход» [8]. Найбільш яскравим прикладом єдиного податку в Росії, який можна порівняти з вітчизняним єдиним податком для суб'єктів малого підприємництва, виступає єдиний податок за спрощеною системою оподаткування. Згідно з главою 26 (2) Податкового кодексу Російської Федерації спрощена система оподаткування застосовується поряд з загальною. Перехід на сплату єдиного податку здійснюється добровільно. Його платниками можуть бути юридичні та фізичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність, та відповідають певним вимогам глави 26 (2) Податкового кодексу Російської Федерації. Єдиний податок замінює собою сплату податку на прибуток або податок з доходів фізичних осіб, податок на додану вартість, податок з продажів, податок на майно, а також єдиний соціальний податок.

У Росії разом з іншими податковими платежами справляється і єдиний соціальний податок, який має риси акумулюючого платежу. У відповідності до глави 24 частини другої Податкового кодексу Російської Федерації з 1 січня 2001 р. страхові внески до Пенсійного фонду Російської Федерації, Фонду соціального страхування Російської Федерації, фондів обов'язкового медичного страхування замінили на сплату єдиного соціального податку [9]. Цей податок має загальнообов'язкове та суто цільове спрямування.

Практичний досвід застосування спрощеної системи оподаткування в Україні дає достатньо підстав говорити про позитивний вплив цього режиму оподаткування на сектор малого підприємництва, що дозволяє максимально спростити облік і

контроль за діяльністю суб'єктів підприємництва і забезпечує стабільні надходження в бюджет.

Підтвердженням вказаного є те, що з кожним роком спостерігається тенденція зростання основних показників діяльності суб'єктів спрощеної системи оподаткування.

Головний позитив спрощеної системи оподаткування, на нашу думку, полягає в тому, що вона створює найбільш сприятливі умови податкового режиму для малого бізнесу. Чимала кількість підприємців і малих підприємств не ховається в «тінь» і декларує свої реальні прибутки і сплачує податки. Спрощена система зменшує тягину в контролюючих органах із здаванням звітних документів. При цьому, як зазначає О. Кужель, «спрощена система має соціальне значення і мусить працювати для малого бізнесу» [10 с. 2].

Існуючий сегмент малого підприємництва в Україні свідчить про необхідність стимулювання його розвитку з боку держави, а отже, і продовження дії спрощеної системи оподаткування. Оскільки потужний сектор малого бізнесу є саморегулюючим механізмом, що найкращим чином здатний усувати кризові явища в економіці, то малий бізнес потребує встановлення чіткого законодавчого регламентування умов здійснення підприємницької діяльності та стабільності.

На сьогодні дуже актуальним є питання: для кого саме були створені спрощені режими оподаткування і в якому вигляді вони повинні продовжуватися та удосконалюватися. Це пов'язано з тим, що сьогодні поряд з результативним впливом спрощеної системи оподаткування як на формування доходної частини бюджету, так і на розвиток підприємництва, тенденціями збільшення і суб'єктів малого бізнесу, і податкових надходжень, є ціла низка фактів, які

мають і негативні тенденції. А окремі з них навіть дискредитують спрощену систему оподаткування, обліку і звітності. І саме це спонукає досить впливові посадові особи пропонувати взагалі скасування спрощеної системи оподаткування.

Реформуючи спрощену систему оподаткування не можна не звертати увагу на ті негативні наслідки, до яких вона привела. По-перше, це застосування схем ухилення від оподаткування, коли юридичні особи вступають у трудові стосунки з приватними підприємцями – платниками єдиного податку, які не є платниками податку на додану вартість. Такі юридичні особи реалізують для підприємців продукцію по собівартості або по занижених цінах, формують в себе податковий кредит, приватні підприємці надалі реалізують цю продукцію по ринкових цінах, розраховуються з юридичною особою готівкою, відповідно в нього не виникає податкових зобов'язань перед бюджетом. Звісно, через це негативне явище відбуваються досить значні втрати бюджетних надходжень і, відповідно, тих сфер, що фінансуються з державного бюджету. І тому, необхідно поставити перепону в цій прогаліні в діючому законодавстві, який би унеможливив такі суттєві податкові зловживання. По-друге, деякі підприємства пропонують

своїм штатним працівникам реєструватися суб'єктами підприємницької діяльності – платниками єдиного податку, та продовжувати виконувати на підприємстві ті ж самі обов'язки, але при цьому сплачувати лише єдиний податок.

Отже, відбувається суттєва мінімізація сплати податкових зобов'язань. Також існують і проблеми з правом найму у суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб. В багатьох випадках, використовуючи право найму на роботу, суб'єкти, що за всіма ознаками є юридичними особами, реєструються як фізичні особи. Тоді як саме право найму вже є ознакою юридичної особи. Хоча слід також відмітити, що такі положення мали й позитивний результат, адже значна кількість людей змогла працевлаштуватися. Проте ті негативні моменти, які дали можливість використати право найму як негативний факт, сьогодні змушує говорити про доцільність створення фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності як самозайнятих без права найму працівників, крім залученням членів сім'ї такої фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності.

Запровадивши спрощену систему оподаткування були створені сприятливі умови для легалізації доходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Податковий кодекс України від від 02.12.2010 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Конституції України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141
3. Ходоніна О. Єдиний податок: зміни на краще? / О. Ходоніна // Правовий тиждень. – 2008. – № 32(105). – С. 53-57.
4. Налоговые системы зарубежных стран / Под ред. В.Г. Князева, Д.Г. Черника. – М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1997. – 191 с.
5. Крисоватий А.І. Податкові системи зарубіжних країн / А. І. Крисоватий. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 257 с.
6. Артемов Ю. Некоторые особенности бюджетной и налоговой систем Швейцарии / Ю. Артемов // Финансы. – 1995. – № 11. – С. 47-52.
7. Налоги и налогообложение / Под ред. И.Г. Русаковой, В.А. Кашина. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1998. – 495 с.

8. О внесении изменений и дополнений в часть вторую Налогового кодекса Российской Федерации, а также о признании утратившими силу отдельных актов законодательства Российской Федерации о налогах и сборах: Федеральный закон Российской Федерации от 24.07.2002 г. // Собрание законодательства Российской Федерации. – 2002. – № 30. – Ст. 3021.

9. Налоговый кодекс Российской Федерации. Часть вторая (Официальный текст с изменениями и дополнениями на 01.02.2001 г.) Постатейный научно–практический комментарий. – М.: Библиотечка «Российские газеты», 2001. – 280 с.

10. Кужель О. Я створювала спрощенку не для мінімізаторів / О. Кужель // Дзеркало тижня № 50 (778), 19- 25 грудня 2009 р. – С. 2.